

RENAIXIMENT

El Bimestral Valencianiste

PREU: Sempre gratuït

DÉNIA

Setembre - Octubre 2025 – Número 59

**Honres solemnes en Dénia per la mort del
duc de Lerma**

ACLARIMENT: Esta publicació està redactada en les Normes d'El Puig. Encara que és una obra colectiva, l'encarregat de la redacció final de cada article té llibertat per a fer-ho en la normativa d'accentuació de la seua preferència. Este tema és motiu de debat, pero no de divisió, entre nosatres.

Gmail rocchabas2018@gmail.com **Twitter** [@CulturalRoc](https://twitter.com/CulturalRoc) **Facebook** [@rocchabas](https://facebook.com/rocchabas)

SUMARI

PORTADA: Retrat eqüestre del duc de Lerma

EDITORIAL: Honres solemnes en Dénia per la mort del duc de Lerma: cerimonial, dol i tradició en el cor del marquesat. Per Roc Chabàs Associació

SANCHISME: Callar i obeir. Per Xaverio Ballester

Rogle Editorial. Despreciar la propia llengua. Per Rogle Constanti Llombart

El pare Pere una devoció viva. Per Roc Chabàs Associació

Els Nostres Personages Valencians. Jaume Roig. Per Juli Moreno i Moreno

Les Nostres Rondalles Valencianes. Un bon mestre. Per J. Mª Guinot i Galàn

El Penó de la Conquista: “La gran falsetat històrica de València”. Per Pedro Fuentes Caballero

Protagonista de les Festes d'Algemesí. Per Juli Moreno i Moreno

Racó Pilota Valenciana. Entre redó i cremat. Per Aureli López

El marquesat de Dénia: un títol nobiliari en raïls fondes i ben documentades. Per Roc Chabàs Associació

COLABORA EN L'ASSOCIACIÓ CULTURAL ROC CHABÀS

Donar difusió ad esta publicació és la millor forma de col·laborar en nosatres. També pots fer-te **soci** (40€ a l'any), i t'enviarem per correu en PDF tots els números que es publiquen durant l'any. Si tens voluntat de fer alguna aportació econòmica, també te quedariem molt agraïts.

NOTA DE LA REDACCIÓ.

Els articles que van firmats són de l'exclusiva responsabilitat de l'autor. L'equip que confecciona esta revista convida als afiliats i simpatizants de l'Associació; per a que fent us de la democràcia interna que hem promés respectar, expressen lliurement les seues opinions sense més límits que els impostos pels estatuts de l'Associació.

SALUTACIONS

Honres solemnes en Dénia per la mort del duc de Lerma: cerimonial, dol i tradició en el cor del marquesat

L'any 1625 va marcar un moment de gran solemnitat i pesar per a la ciutat de Dénia, cap del marquesat homònim, a raïl de la mort d'un dels seus senyors més influents: el cardenal-duc de Lerma, Francisco Gómez de Sandoval i Rojas, primer ministre del rei Felip III i figura destacada de la política.

Com era costum en les poblacions que reconeixien la jurisdicció senyorial del duc, es va organitzar el funeral d'alt nivell, segons el protocol i l'orde establida per a honrar la memòria d'un senyor territorial de tanta rellevància. En Dénia, aquell cerimonial fon una mostra de llealtat, pietat i també d'autoafirmació institucional.

La notícia de la mort del duc va aplegar a Dénia el 27 de maig de 1625, deu dies després del decés. El Consell local es va reunir en la torre del Consell, convocat pel procurador del duc, Jofré de Blanes, qui va comunicar per carta oficial el decés del seu senyor.

En resposta, el govern municipal va acordar l'organització del funeral públic. Es va designar a Francisco Martí, jurat en cap, com a emissari per a traslladar les condolències al nou marquès i successor, Francisco de Sandoval, net del difunt, mostrant així la continuïtat institucional del vincle senyorial.

Tots els membres del govern local varen tindre que vestir-se de negre en senyal de dol públic.

Per ad això es va enviar a València un emissari per a adquirir la tela apropiada, una espècie de franela negra, encarregant-se d'est assunt el notari Antonio Mulet. Només nou dies més tart, el 5 de juny, s'havia preparat tot el vestuari, i es va determinar celebrar andana, la vespra dels funerals. Esta cerimònia, pròpia de Dénia, es realisava exclusivament en honor de figures de gran pes polític o religiós, com a mostra de dol públic.

A les nou de la nit, els membres del Consell i els funcionaris municipals es varen reunir en la capella de Sant Roc, ubicada en l'actual plaça de la Constitució. Engalanats en gramalles (gorros llargs de dol) i montats a cavall, varen ser acompanyats per guies, síndic, jurats, mostassaf i uns atres càrrecs, en comitiva fúnebre, precedits per antorches enceses.

En cada creuament de carrers -des de la plaça fins als cantons del carrer de les monges, el convent de les Agustines i la vila antiga- es repetia la lectura pública de l'andana, per boca del notari i del veguer, acompanyats del sò de campanetes. El text convocava al poble a missa i sermó del dia següent per l'ànima del cardenal-duc. Al sendemà, 6 de juny, a les huit del matí, tota la representació municipal va tornar a vestir-se en l'uniforme de dol i varen eixir ordenadament de la torre del Consell per a dirigir-se a l'iglésia Major.

La comitiva estava encapçalada pel Justícia, seguit dels jurats, notari, lloctinent de justícia i membres del Consell. El clero i els retors, també vestits de negre, es varen sumar a l'acte, aixina com el governador, l'alcalde i l'administrador del marqués, en els seus llocs habituals dins del temple.

En el centre de l'iglésia s'havia alçat un cadafal cobert de tela negra, en un túmul rodejat de dotze antorches enceses i les armes nobiliaris del duc, tant com cardenal com marqués, impreses en estampes encarregades pels jurats. Es varen celebrar tres misses cantades, predicades pel pare Miró, del convent franciscà local.

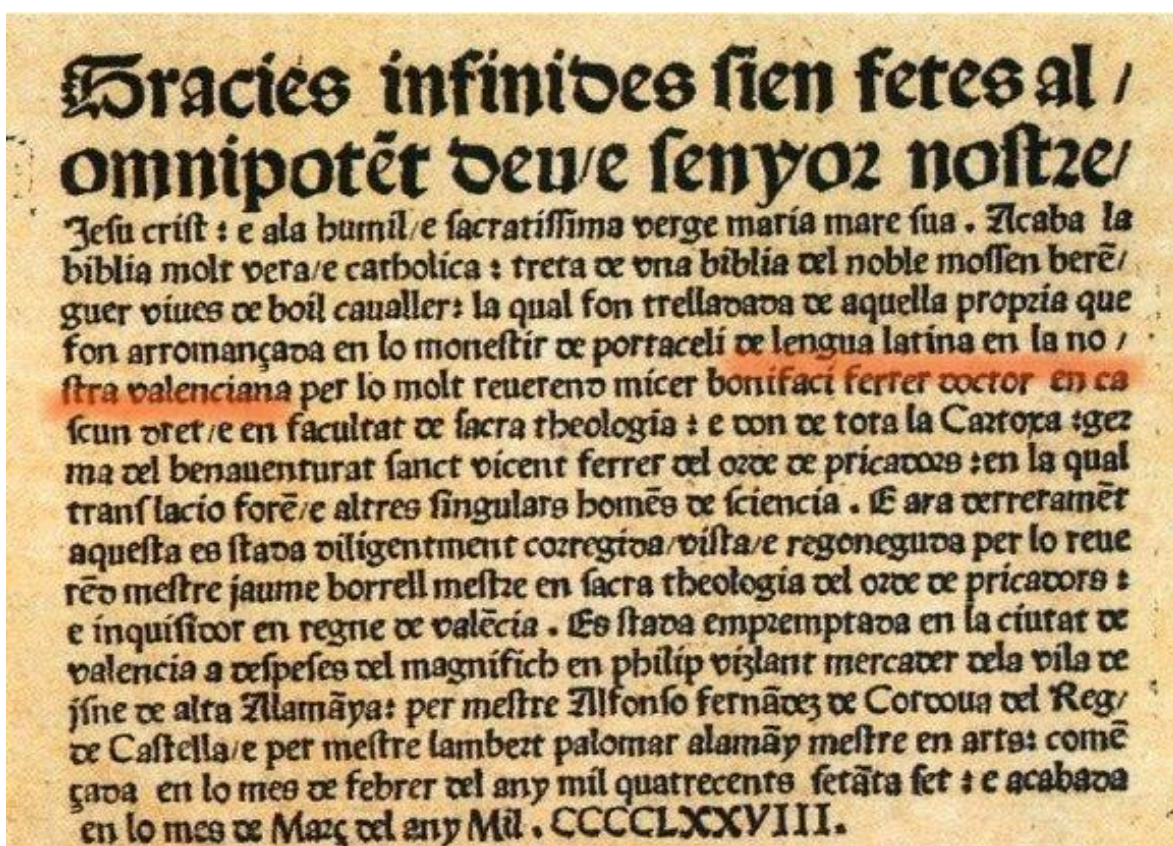
Despuix, el clero va baixar per a realisar els responsos finals, segons la tradició. La comitiva va eixir del temple en orde invers a l'entrada i, ya en la torre del Consell, es va dir un últim respons i es va resar un parenostre i un ave Maria per l'ànima del difunt.

El 27 de juny de 1625, tornava a reunir-se el Consell de Dénia per a rebre a Jofré de Blanes, ara portaveu oficial del nou marqués de Dénia, Francisco de Sandoval, net del difunt cardenal-duc, qui assumia el senyoriu per dret d'herència.

Aixina culminava un capítul solemne de l'història de Dénia, en la que la ciutat va demostrar el seu respecte institucional, la seua capacitat organiativa i la fidelitat a la memòria d'un senyor que, des de la cort real, havia marcat el seu esplendor com marquesat de Dénia.

Roc Chabàs Associació

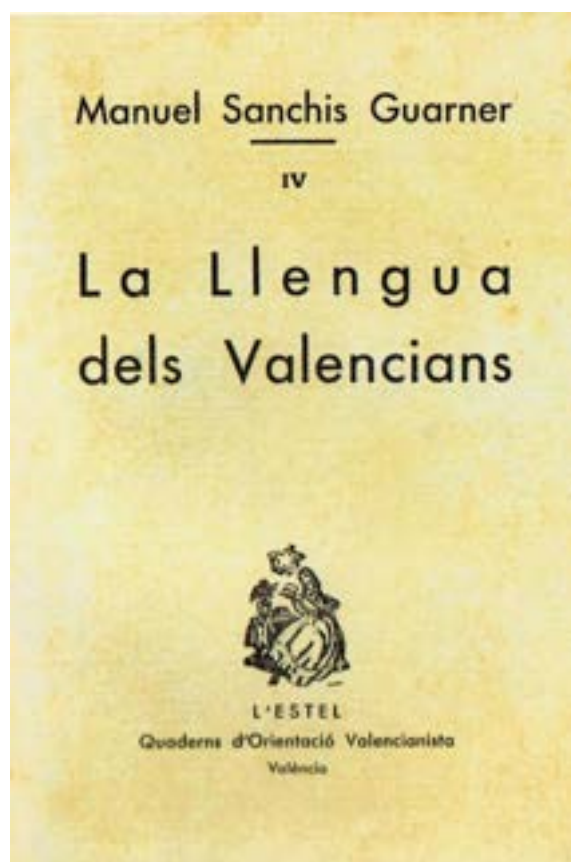
SANCHISME: CALLAR I OBEIR

«El deure dels profans és vore, oïr, callar i obedir», escrigué Manuel Sanchis Guarnier arrematant “La Llengua dels Valencians” (1933). Pixaví acomodat, naixqué Sanchis en 1911, pero, orfe des dels dotze anys, seria criat pel seu tio, el retor i eminent historiador Josep Sanchis Sivera. Posteriorment, per haver participat com a capità del bando republicà en la guerra civil espanyola (1936–1939), fon represaliat en un desterro en Mallorca durant un llarc periodo, pero allò no li apartà del seu patriòtic interès per la llengua.

En dit llibre Sanchis posa en pràctica les “Bases per a l’unificació de l’ortografia valenciana” del precedent 1932, unes bases que —màgia potàgia— se convertirien en “normes” tal com uns comtats s’havien convertit en “principat”. Conseqüentment, “La Llengua dels Valencians” està farcida de botifarres —lèxiques sobretot— de “la llengua dels catalans” (amb, caire, ésser, gairebé, grolleria, indrets, llur, malgrat, naixement, salta-taulells, sortir ‘eixir’, sota, xic ‘poquiú’...), pero, aixina i tot, conté també moltes formes que despuix —i precisament en Sanchis com a principal autor— quedarien completament prohibides en la llengua normativitzada: atra, autorisen, castellanisat, conéixer, defendre, eixa, este, fea, fon, hòmens, migevals, naixcut, nosatres, oferixen, seguixen, tindre en conte, valencianistes, vindre, vullc... Si políticament Sanchis romangué fidel al seu posicionament juvenil, en lo llingüístic passà de defendre un anexionisme paternaliste i condescendent en algunes particularitats valencianes a pegar la cabotà i acceptar una sumissió incondicional. Per ad ell per damunt de tot estava la comuna pàtria: i llingüística i política.

D'estrenar unes bases “per a l'unificació” passà En Manuel a eixecutar unes normes ja unificades i eixecutar aquell valencià distintiu que inicialment, com a jovenet Nelo, havia assumit tolerant. La sanchista “Gramàtica Valenciana” (1950) proscriu severament moltes veus que 17 anys abans eren admeses com a perfectament normals. Així, contra atre ara diu Sanchis: «Encara que en la llengua parlada no s'usa ja [...] la forma altre és molt recomanable [...] car és la que empraven els escriptors clàssics». Els possibles criteris llingüístics es gasten sempre a la conveniència de l'anexionisme. Quan interessa seguir el criteri del classicisme, Sanchis és més antic que la picor; quan interessa el de la modernitat, el dúctil llingüiste s'apunta a la moda ultimíssima. Com a patriota, en canvi, Sanchis és més dur que una enclusa: la maison gagne toujours. La seua manipulació de la nomenclatura recorda al d'eixos agents immobiliaris que al pis minúscul nomenen acollidor, al vell diuen senyorial i al desbaratat, original. Al remat lo que importa és vendre el pis, finalment lo que importa és Barcelona. I Barcelona, bona... si la bossa sona. I sonava a bondó. Roma no pagava traïdors. Barcelona, en canvi... clinc, clinc.

El classicisme que val per a altre, dues, hom, no val per a altea, gusts, hòmens. La modernitat no vàlida per a atre o Vicentica, val, ara sí, per als recentíssims amb o gustos del català. La casa sempre guanya. A voltes no cal ni donar explicació de per qué en la santa unificació la catalana és sempre — casualment — la llengua elegida: «fou i fón, acceptables totes dues, però més recomanable la forma fou, encara que en les obres clàssiques predomine la forma fón o fonc».

Com un catequiste, l'intellectual senyala lo lícit i lo prohibit, separa el be del mal... i el poble profà a callar i obeir els manaments del comissari—censor polític—espiritual: «absolutament inadmissibles» (enrecordar—s'en), «del tot inacceptables» (trauïa), «ha de ser

totalment foragitat» (llaveu—se), «inacceptable» (ha), «inadmissibles» (pedre, pendre), «no és admissible» (lo que), «no es acceptable» (funs), «no són acceptables» (tindre que), «no són admissibles» (ham, traïa), «rebutjada absolutament» (después), «totalment inadmissible» (ademés, mos), «totalment inacceptables» (siguí), «totalment intolerable» (entonces)... En eixe marc totalitariste (¡«totalment [...] totalment»!) es contextualisen les injúries en “La llengua dels Valencians?” al dialecte més important qualitativa i quantitativament del valencià, l'apichat: «corrupció dialectal [...] corrupció del llenguatge [...] Cal refusar—lo sistemàticament i bandejar la perniciosa influència». L'apichat, l'única llengua humana perniciosa i corrompuda.

La cínica parcialitat de Sanchis fon denunciada en moltes pàgines per Miquel Adlert (“En defensa de la llengua valenciana”, 1977) i per F. de Borja Cremades (“La Llengua Valenciana, en perill”, 1982), donant abdós cabal retrat del acomodadiços criteris científics de Sanchis, de ses freqüents antinòmies o contradiccions i incoherències. Sanchis ne feu moltíssimes i ben grosses...

Comentant el conservat colofó de la perduda Bíblia valenciana arromançada per Bonifaci Ferrer, «germa del benaumentat sanct vicent», de les 18 llínees de l’original Sanchis, per una casual distracció, omet la ben significativa frase: «de lengua latina en la nostra valenciana».

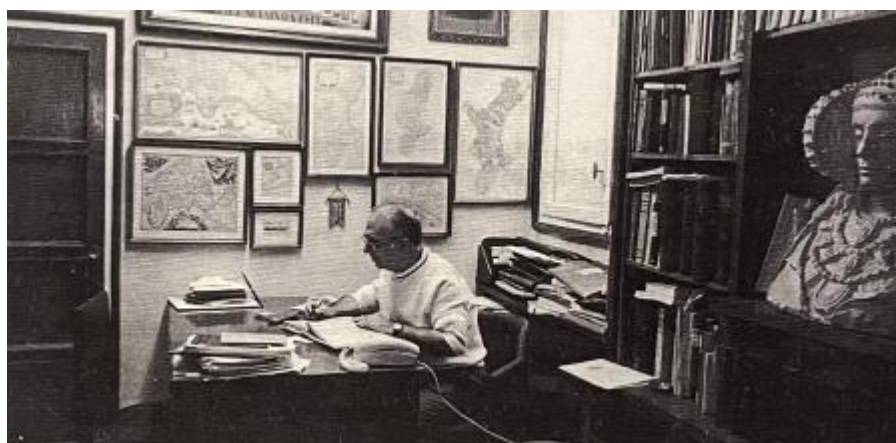

Un atre excés sanchiste ben famós: «Encara que la paraula València es pronuncia amb ɛ tancada, convé escriure-la amb è i pot rimar amb les paraules cultes terminades en -ència» ¡Boca de cànter! o siga: tots ara a canviar l’històrica denominació d’una regió–província–ciutat per a facilitar-li la rima ad algun pollastre poetastre sense inspiració.

De nou, casualment se defén la solució catalana ¿Se pot ser més caradura? I a banda: com ya mostrà Cremades (1982 p. 130) ¿on està escrit que no pugen rimar vocals tancades i ubertes, com ara «per Jaume’l bo/ rei D’Aragó» o «dins lo sant ventre/ d’esta qu’es centre» (Jaume Roig) o engendra i tendra (Ausias March). Ni callar ni obeir.

¿Se pot ser més...?

Xaverio Ballester – Universitat de València

EDITORIAL

Despreciar la propia llengua

Ha passat el mes de juny i en ell la major part dels examens i proves finals de curs del sistema educatiu. Enguany ha tingut especial protagonisme l'examen de **l'assignatura de valencià** de la **PAU**. Ha botat als mijos com una notícia sorprenent el fet de que el 90% de la prova tractara de tematica netament catalana.

Pero esta sorpresa prové del desconeiximent. El 90% de lo que s'ensenya en les aules, des d'infantil al bachillerat, es catala, siga directament porque ho es la llengua o la lliteratura que s'impartix, siga indirectament porque, inclus lo que es valencià, s'ensenya baix una óptica catalanista. Sense anar mes llunt, els fragments **d'Ausias March** o **Joanot Martorell**, per posar algun eixemple, que poden llegir en els llibres de text han segut "actualisats", es dir, catalanisats, per lo que els alumnes no poden sino acabar creent que estos autors escrivien "amb", "aleshores", etc.; que ya s'encarregarà el mestre de no posar massa emfasis en advertir de la confusio.

Pero lo pijor no es que els alumnes dediquen el seu temps i esforç a deprendre una llengua que no es la seua, lo pijor es que deprenen a **despreciar la seua propia llengua**.

Si els preguntes, els catalanistes te diran que considerar **dialecte** al valencià no te cap connotacio pijorativa, que nomes es una qüestio "cientifica", i que, per a conservar la llengua "comuna", lo que fan en l'escola es ensenyar un **estàndart comu**, pero que, com a dialecte que es, el valencià es perfectament digne i està en peu d'igualtat en tots els atres dialectes del catala. Eixa es la teoria, la magancha que gasten per a enganyar als caldo d'olives (en feliç expressio de **García Moya**) dels valencians.

Pero la realitat es que, quan un mestre te davant a un chiquet que ha depres l'autentic valencià en casa, s'afanya a dir-li que sos pares i yayos **no saben parlar be el valencià** i que ell ha de corregir-se per a expressar-se correctament.

Es dir, ni dignitat dialectal ni res que se li parega: li ensenyen a despreciar la llengua valenciana.

Edición 18ª del DRAE (1956).

- Copio abajo la definición que aparece en la página 1314:
- ¡Y sorpresa! La definición no hace referencia al catalán. Es solamente el dialecto de los valencianos. Dialecto en referencia al latín, como se acostumbraba.
- Además, en 1959, D. Julio Casares, secretario perpetuo de la RAE publica los últimos acuerdos sobre lenguas y dice: "Valenciano, dialecto de los valencianos. Se le reconoce la categoría de lengua y se añade que es la hablada en la mayor parte del Reino de Valencia". Se puede encontrar en el boletín de la RAE t.XXXIX, c. CLVIII, pág.494, septiembre-diciembre 1959. No he conseguido copia del mismo. Inténtalo tú. De todos modos, en la edición 19ª no se respetó dicho acuerdo.

A mida que alvança en el sistema educatiu, la llengua va donant pas a la lliteratura i, si aplega al bachillerat, el pobre alumne acaba veent-se deprenent una **retafila d'autors catalans**, que en **Catalunya** i en el submon catalaniste valencià seran molt apreciats, pero que ni pel llenguage que utilisen (catala), ni pels assunts que tracten (catalans) tenen el mes minim interes per a un valencià. No cal dir que autors valencians que escriguen en autentica llengua valenciana ni se mencionen, i si ho fan es per a desprestigiar-los.

I aço ve produint-se des de l'any 83, en que s'aprovà la "Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià". Al principi hi hague moltes protestes, i alumnes que se plantaven i s'atrevien a contradir al professor; pero això ya passà. La nova generacio es filla de **catalanisats** i ya no es capaç de distinguir una cosa d'una atra.

Mes encara, estem en una epoca en la que la societat civil, no a soles la valenciana, i no a soles en este tema, està totalment desarticulada. Açò, i el de lliberat proces despersonalisador especific de la societat valenciana ha fet que als jovens els tinga igual.

Es tracta d'una societat "**liquida**" (concepte acunyat per **Zygmunt Bauman**, que descriu una classe de societat caracterisada per l'incessant fluïda i l'instabilitat), com l'ha definida el president de **Lo Rat Penat** en el llibre **75 anys d'ensenyança de la llengua valenciana** (2025), i per això es capaç d'assumir est estat de coses sense reaccionar.

Per un altre costat, estos atacs van acompanyats de decisions polítiques similars a les que devingueren de la promulgació del **Decret de Nova Planta**. Nos referim a la votació guanyada per **PP i Vox** en el consistori d'**Alacant** per a que la ciutat siga considerada oficialment de **predomini lingüístic castellà**. No es que en això se pretenga reconèixer un fet que, cada vegada i per desgràcia, i especialment en els nuclis poblacionals més grans, el valencià va reculant per motius diversos, és un atac premeditat contra l'identitat i l'història de la capital del sud. Només una intenció descaradament despersonalitzadora és capaç de promoure i buscar eixe nou estatus, en comptes de treballar per preservar la llengua pròpia, d'usar-la i de fer-la valdre, prestigiant-la. Eixes són les cares reals de dos formacions que, a vegades excusant-se i refugiant-se en postures anticatalanistes, destrueixen l'identitat valenciana favorint la castellanització i desvalencianització de ciutats i territoris.

Sempre ho hem dit, el **valencià i lo valencià** està en greu perill d'extermini, i és que els dos fronts que actuen sobre esta societat i la seua natural manera de ser i d'expressar-se són avassalladors: el **pancatalanisme** i el **pancastellanisme** treballen units, se complementen per a destruir la societat valenciana.

Pero una **minoria conscienciada** segueix donant testimoni de l'existència d'un ideari valencià i valencianista –en suficients soports culturals i lingüístics– que concep una València (**del Senia al Segura**) autènticament valenciana, comprènent la dualitat històrica i real d'un territori bilingüe però buscant una unitat de pàtria que nos cohesione com a poble i nos faça afrontar un futur en igualtat de condicions, des de la pròpia visió i concepció, i contant en el respecte dels demés pobles del món.

Rogle Constanti Llombart

EL PARE PERE UNA DEVOCIÓ VIVA

Aplega la festa de la Santíssima Sanc i pensem en el pare Pere. Han passat 367 anys de la mort pero l'estima en Dénia continua en la Confraria de la Sanc i tota la població.

Pere Esteve i Puig va nèixer en Dénia en 1582 en el carrer Loreto i sempre va mantindre el contacte en Dénia i el seu territori. És per tant un “sant” denier.

El jove Pere Esteve va triar, servir a Deu, des de l'orde franciscana. Els seus ideals varen ser la pobrea i la humilitat, als que va ser fidel tota la seua vida, en la renúncia a càrrecs destacats i l'estima per el “Jesús Pobre”. Uns valors que encara entenem i apreciem en l'actualitat.

Nomenat Comissari de Jerusalem, arreplegava almoines per tot el Regne de València, i eixercia de predicador apostòlic en gran èxit. Va predicar en valencià en l'interés d'aplegar al poble més senzill, inclús els que generen rebuig. Predicador dels “belitros” (espavilats, vividors), li diu el seu biògraf Mercader.

Valorat com a home admirable i sant, el pare Mercader escriu la primera biografia en 1677, només 19 anys despuix de la seua mort. Unes atres biografies li seguiran, mostra del recort viu al venerable: en 1760, l'obra de Planells; en 1839 la del pare Blanquer; en 1880 la de Roc Chabàs, además de diverses reedicions, facsímils i nous estudis.

Dels fets miraculosos o excepcionals ya parla la seua primera biografia. La curació dels deniers en 1633, afectats per una epidèmia, en la Santíssima Sanc i el pa beneït del pare Pere. Un agraïment que Dénia celebra. I alguna cosa que sabem cert, provat per Roc Chabàs, en l'estudi de les defuncions en l'archiu.

Són moltes les curacions i prediccions, pero del pare Pere es recorden actes senzills. Com l'albarzer sense pinchos de Jesús Pobre o el fet de no banyar-se ni tindre fret. Explicat, en humor, pel venerable: “Deu dona la fredor segons la roba, i cóm veu que yo duc poca... i cóm sap que no tinc un atre hàbit... ha decidit que este no passe fret.”.

“Sant” o venerable... pero sobretot humà i propenc, el pare Pere continua en el cor de Dénia.

Roc Chabàs Associació

Els nostres personages valencians

Jaume Roig

(Valencia ciutat, 1400? - Benimamet, 1478)

Jaume Roig, conegut també com «Lo jove», naixque en tota provabilitat en la ciutat de València sobre l'any 1400. Els biografes coincidixen en que el seu besyayo era oriunt de Mataró (vila propera a Barcelona), però que es traslladà a València, a on s'establí i aplegà a participar en el govern municipal; el seu yayo Pere Roig fou notari, sindic i administrador de l'Hospital de Sant Llúcer de València ciutat, i son pare, Jaume Roig, casat en Francesca Pérez, del Cap i Casal i examinador de meges; tingue quatre fills, dels quals Jaume era el segon.

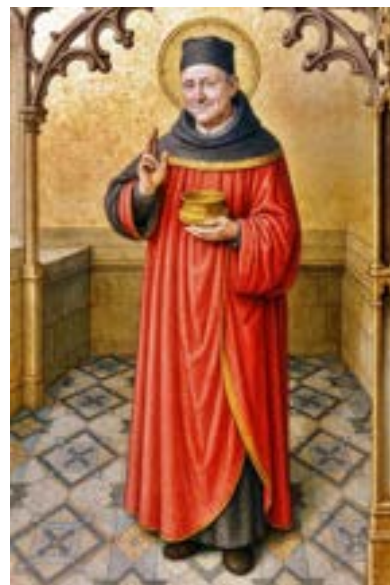
Estudià medicina, segurament en l'Universitat de Lleida, i amplià la seua formació en la Sorbona (París), eixercint la professió mèdica en la seua ciutat natal. Jaume es casà en Isabel Pellicer en 1443 i en ella tingue sis fills, tres chics i tres chiques. Chics eren el major, Gaspar Jegori (cavaller), Jaume Honorat (que fou canonge de Terol i beneficiat de València) i Joanot. Les filles foren Elionor, Joana i Violant; d'elles sabem que les dos últimes foren monges. La família residiria en la part més noble de la ciutat de València, donat que consta que Jaume estava vinculat a la parroquia de Sant Nicolau, per la qual fou elegit conseller de la ciutat en 1456 i 1457.

Gojà d'un gran prestigi social, en part guanyat per la seua família però sobre tot per ell mateixa. A banda d'ocupar un càrrec municipal destacà professionalment; tant es aixina que ja en 1434 sabem que era examinador de meges, càrrec que ocupà en diferents anys fins a 1477. Contà en el reconeixement d'Alfons III el Magnànim, fou el mege personal de la reina Maria de Castella, de la que certificà la mort en 1458, també fou mege de Joan II, entre 1446 i 1469, i de les clares del Monestri de la Trinitat, convent del qual fou benefactor. La seua relació en el convent de la Trinitat sobrepassa la purament professional, puix com a l·literat mantindria una estreta amistat en la seua abadesa, l'escriptora Sor Isabel de Villena, i en el cenacul cultural i l·literari en que es convertiria este lloc.

Es té constància del seu treball en l'Hospital de Clapers a partir de 1450 i en l'Hospital d'En Bou a partir de 1466 i fins a 1478, a més de ser mege, administrador i majordom de l'Hospital dels Inocents (1452-1478), el que es considerat primer hospital de malalts mentals del món occidental, i també se sap que fou mege del Real Convent de Predicadors.

Degue fruir d'una bona posicio economica, prova de lo qual es el seu patrimoni, puix son varies les seues possessions en la ciutat de Valencia: quatre cases i diferents terrenys. La seua biblioteca es important per a l'epoca; se li calculen sobre uns cinquantanou volums, la majoria d'ells relatius a la seua professio.

Pero, a banda de tot aço, si per alguna de les seues realisacions es conegut i ha passat a l'història Jaume Roig es per ser l'autor de *L'Spill (L'Espill) o Llibre de les dones*, novela escrita en versos de quatre síl·labes, una de les obres capitals de la lliteratura valenciana del s. XV (Segle d'Or). Els estudiosos consideren que en l'obra se mesclen els tractaments de temes baix dos visions, una migeval, la concepcio de la dona i el seu paper, i una altra més moderna i burguesa, la que correspon a la descripcio de la societat, la seua estratificacio social i la critica i menyspreu del clero i de la classe nobiliaria. En la narracio es desmitifica l'idealisacio que se tenia de la figura femenina en els llibres de cavalleria, concloent que les dos úniques dones bones i dignes de salvacio son la Mare de Deu i la seua propia esposa; esta concepcio de la dona li ha valgut el que se l'haja tractat de misogin i que s'alçara certa polemica en la seua epoca. Alguns estudiosos consideren que precisament l'obra de Sor Isabel de Villena es una replica critica a la de Jaume Roig, al posar en valor la figura femenina.

L'únic eixemplar manuscrit que se conserva, sense el nom de l'autor, se troba en la Biblioteca Vaticana, i ja en 1531 se publicà una primera edicio en Valencia a carrec de Francesc Diez; una primera edicio a la que ne seguirien mes, inclús impreses en altres ciutats.

Jaume Roig morí en Benimamet en 1478 a causa d'una apoplexia; aixina se narra en llenguatge de l'epoca: "Dimecres primer dia de abril (del any 1478) mestre Jaume Roig metge e Mossen Lois Masco, ab altres que tenen heretats, anaven a veure los açuts de les cequies, e pasat Benimamet lo mestre Jaume se atura e volch descavalcar per horinar; e al descavalcar (yo crech que la poplexia regna), ell caygue de la mula, e dona tan gran colp que no's poch levar. Mossen Lois Masquo e tots los que heren alli, ab gran afany, tornarentlo a Benimamet, e de continent tengue la lengua grossa, que parlava ab gran afany. En la nit, en una saria ab palla, fonch aportat a Valencia en la sua casa. Lo disapte en la nit á IIII. del dit mes de abril, paga lo deute de natura: "Anima ejus requiescat in pace Amen." Foli 186 del *Dietari del capella d'Alfons el Magnanim*.

Juli Moreno i Moreno
Fullet de "Tots els dies 9". Activitat que organisa ConvencioValencianista

Les Nostres Rondalles Valencianes

Un bon mestre

En un poble hi havia un mestre molt espavilat. Esperava en l'escola la visita de l'Inspector d'**ensenyança** primaria i estava molt interessat en quedar be davant d'aquella autoritat docent, per a que vera lo molt que ensenyava, i el considerara un bon professor. En vistes a això va preparar els examens dels chiquets.

El dia de l'inspecció se van ajuntar en l'**escola**, acompanyant a l'Inspector. l'Alcalde, els **regidors**, la Junta escolar, el Retor, el Mege, el Boticari, el Secretari de l'Ajuntament, el Comandant de la Guardia Civil i molts pares de família.

En presencia de tots, l'Inspector començà a preguntar als chiquets, per a vore el seu grau de coneiximents; pero a fi de que els alumnes no s'**esglayaren** li va dir al mestre que ell mateix fera les preguntes. El mestre se posà davant de la classe i els va dir: "yo fare les preguntes; els que **sapien** la contestació, que alcen la mà".

I començà a fer preguntes i mes preguntes i a cada una d'elles alçaven tots la mà. El resultat fon que totes les preguntes foren contestades a gust de l'inspector, qui, admirat de l'excelent preparació dels alumnes, va **alabar** al mestre tan bo.

Quan se n'anaren tots, el **mege** se va quedar a soles junt al mestre i li va preguntar: ¿cóm se ho arregla voste per a que tots els alumnes **sapien** contestar a totes les preguntes?. I el senyor mestre li ho explicà: "mire, doctor, yo havia advertit als chiquets que, quan yo preguntara, que alçaren tots la mà: els que saberen la contestació, que alçaren la mà dreta, els que no la saberen, que alçaren l'esquerra, aixina sabia yo a qui preguntar".

J. Mª Guinot i Galàn

Del llibre de l'autor: *Rondalles de la meu terra*.
Real Academia de Cultura Valenciana. Valencia, 1995
Rogle Constanti Llobart

El Penó de la Conquesta: “la gran falsetat històrica de València”

En el cor de la ciutat de València es custodia un símbol que, llunt d'haver segut tractat en el respecte i la veritat històrica que mereix, ha segut elevat a la categoria de mit oficial: el Penó de la Conquesta. Hui, moltes institucions i mijos de comunicació repetixen sense qüestionar-ho que es tracta de la bandera que va dur al Rei Jaume I en la seua entrada triumpfal en València en 1238. No obstant, la realitat és ben distinta, i els documents i testics històrics ho deixen clar.

Ya en l'any 1900, Roc Chabàs —croniste oficial d'Alacant, archiver de la Catedral de València, acadèmic de la Real Acadèmia de l'Història, membre de la Societat Arqueològica Valenciana, de Lo Rat Penat i fundador dels Congressos d'Història de la Corona d'Aragó— advertia en rotunditat:

... no és possible que siga la bandera real la que té l'Ajuntament de València, perquè la tela, pintura i paleografia de la data la denuncia com a obra del segle XVI o XVII.

Per tant, estem parlant d'un objecte fabricat més de tres sigles més tart de la Conquesta. Un símbol posterior que mai va poder acompanyar al rei Jaume I, pero que, per interés polític i per desídia cultural, ha segut venerat com si fora la Senyera històrica del Regne de València.

L'invenció d'una llegenda

Resulta indignant observar cóm, des de fa dècades, s'ha construït tota una narrativa falsa entorn al penó. L'Ajuntament de València, les institucions oficials i inclús l'Acadèmia Valenciana de la Llengua han mirat cap a un atre costat davant les evidències històriques. Han preferit alimentar a una llegenda interessada que servix a la manipulació identitària, abans que reconéixer la veritat.

El Penó no és la bandera del Rei Conquistador. No és la tela que va onejar en 1238 sobre les torres de la ciutat. És, simplement, una creació dels segles XVI o XVII, que va acabar convertint-se en símbol cerimonial per voluntat política, no per rigor històric.

Una qüestió de dignitat valenciana

Els valencians no necessitem invents ni farses per a sentir-nos orgullosos de la nostra història. El Regne de València conta en una bandera històrica i pròpia, documentada i diferenciada, que no necessita de falsetats per a ser dignificada. Continuar venerant el penó com si fora l'estandart original de Jaume I és un insult a la memòria i una burla a l'investigació històrica.

La defensa de la veritat passa per denunciar estes manipulacions. Perque l'amor en València no pot basar-se en enganys. La nostra identitat deu sustentar-se en la realitat històrica, en els documents, en l'investigació i en la fidelitat a les raïls.

Conclusió

La falsetat del penó és una mostra més de còm, en massa ocasions, s'ha manipulat l'història valenciana. Callar és consentir. Per això, hui més que mai, toca alçar la veu i recordar que la Senyera del Regne de València és una i no necessita substitutes inventades.

Pedro Fuentes Caballero

PROTAGONISTA DE LES FESTES D'ALGEMESI

La Moixaranga

La Moixaranga es un conjunt de figures o quadros plastics que es representen en motiu de les festes majors d'Algemesí, i que esta localitat de La Ribera dedica a la Mare de Deu de la Salut. Estes figures es van construir pels moixarangers -una important colla d'homens de les més diverses edats- al compas i cadencia d'una musica que s'interpreta en tabal i dolçaina, els instruments tradicionals valencians. La Moixaranga consta d'un ball preliminar de quatre temps en el qual els membres es col·loquen formant dos files, després alçen unes torres humanes component unes figures que reben noms específics, depenent de la forma que adopten: Alta, la Torreta, el Pinet i altres modalitats no tan usuals. També es fan unes altres figures plàstiques com ara la Maria, el Guio, l'Altar, l'Aranya, l'Enterro i moltes més. Esta manifestació cultural està documentada en Algemesí a principis del s. XVIII (1723).

No ha faltat qui, davant l'harmoniosa i senyorial melodia de la Moixaranga, ha volgut elevar-la a categoria d'himne valencià. Be, cada cosa es cada cosa, la Moixaranga a la fi és un ball processional, d'un marcat caràcter religiós, encara que en ell nos pugam sentir identificats musicalment molts valencians.

Juli Moreno i Moreno

RACÓ PILOTA VALENCIANA

Entre redó i cremat

Del nostre deport moltíssima activitat...Trofeus, Copes, Campeonats, Partides grans per festes en ampla participació d'unes dones que segueixen creixent en qualitat i competitivitat... a Frontó Valencià, a Ralles, a Pilota Grossa, a Galocha, a Raspall, a Escala i Corda... junt a l'anunci de Competicions Internacionals en agost i setembre.

En la part negativa d'est agost els incendis o cremats, majorment provocats per la mà dels hòmens, millor dels miserables capaços de botar-li fòc a la Naturalea per a mostrar-nos la seua misèria mental..., de la reacció de qui mana, penseu...

Tornem a la Pilota i nos centrarem en un parell de Trofeus; en primer lloc l'edició que ya n'ha fet 58 del "Moscatell" de Godelleta a Galocha, doble premi per a Clubs i per a Professionals; en

Clubs ha quedat campeó Quart de les Valls 70x40 front a Godelleta el qual guanyà brillantment la 1ª semifinal en l'últim joc 70x65 pero..., en Professionals han guanyat Salva Palau (l'esquerrer d'Alginet) i Guillermo d'El Puig 70x50 a Alejandro de Monserrat i Pere de Pedreguer; nos diu el bon amic Albert Soldado que el Club organisor es planteja un canvi futur de feches i horari (l'excés de calor resta afició).

L'atra competició a comentar és l'Open de Frontó Valencià parelles, patrocinat per la Diputació de València, entren els millors aficionats a les tres parets a la valenciana manera junt als núm. 1 de l'Escala i Corda, s'inicià en Almussafes a on també tindrem la gran final el 7 de setembre, juguen De la Vega i Àlex Alandes; Diego d'Onda i Pasqual de La Pobla de Vallbona; Pere Roc II i Adrián de Quart de Poblet; Julio Palau i Javi Díez "el Moro"; Víctor Bueno i Alejandro de Paterna; Carlos "Puma" i Francés de Petrer; han de quedar eliminats 2 equips per a aplegar a semifinals.

Està en joc la 36 Lliga a Percha Trofeu Diputació d'Alacant i també dins d'agost tenim Competició Internacional a One Wall en Països Baixos a la que seguirà l'Europeu Jove en Bèlgica.

A primeries de setembre mamprén un autèntic festival de pilota a mà: l'edició que ne fa 39 de l'Interpobles Edicom a Galocha en 131 equips de 35 Clubs; el també 39 Individual de Frontó Valencià; la 27 Copa de Raspall Clubs, dones i hòmens en 152 equips de 42 Clubs; la Copa Caixa Popular a Escala i Corda i Raspall masculí i femení; la IX edició de l'Autonòmic de Flare; la 2ª Copa a Escala i Corda de Clubs... i la Lliga de Campeons a Llargues (la Champions) els dies 26-27 i 28 de setembre en Països Baixos (Holanda).

Vejau i fruiu d'algunes partides de pilota, vos enamorareu del deport més bonico del món.

Aureli López

El marquesat de Dénia: un títol nobiliari en raïls fonses i ben documentades

En l'història del Regne de València, el nom de Dénia no només evoca la seua condició de ciutat portuària i mediterrànea, sino també el prestigi d'un títol nobiliari que ha travessat sigles: el marquesat de Dénia.

La seua creació té data i clars protagonistes. Entre 1484 i 1487, els Reis Catòlics varen otorgar el títol a Diego Gómez de Rojas i Sandoval, que ya posseïa el de comte de Dénia i Lerma.

La decisió no va ser casual: responia a la voluntat de reconèixer la llealtat i servici d'una família que ocupava càrrecs de pes en la cort castellana, i que al mateix temps mantenia una forta vinculació en el territori valencià.

Una estirp d'influència

Els Sandoval i Rojas varen consolidar el marquesat durant generacions. El segon marquès, Bernardo de Sandoval i Rojas, va reforçar els seus vinculs en la monarquia a través de matrimonis estratègics i va obtindre el reconeiximent de "Gran d'Espanya".

El tercer, Luis de Rojas i Sandoval, va mantindre la presència de la família en la política de la cort.

El quart marquès, Francisco de Rojas i Sandoval, va destacar per ser pare de qui seria el més famós titular del marquesat: Francisco Gómez de Sandoval i Rojas, V marquès de Dénia i duc de Lerma, favorit del rei Felip III. Est últim va aconseguir per a Dénia el títol de ciutat en 1612 i va protagonisar episodis clau com l'expulsió dels moriscs, feta des del port denier.

De Sandoval a Medinaceli

En el transcórrer dels sigles, el marquesat va passar a formar part de la poderosa Casa de Medinaceli, una de les més destacades de la noblea hispànica. Des de llavors, el títol ha seguit vigent, sent reconegut per la monarquia i per les institucions de l'Estat. Hui en dia, l'actual titular és Victoria Elisabeth von Hohenlohe-Langenburg i Schmidt-Polex, que va rebre la Real Carta de Successió en 2018.

Llegat històric i identitari

El marquesat de Dénia no és únicament una retalla nobiliària. Representa un fil històric que unix a la ciutat a moments decisius de la política i la cultura valencianes i hispàniques.

Les obres, privilegis i decisions dels seus titulars han deixat fonaments en l'urbanisme, en l'economia i en la pròpia projecció de Dénia com a enclavament estratègic del Mediterràneu.

En un temps a on massa regressos es reinventen els noms i s'ignoren les fonts, recordar i difondre l'orige documentat del marquesat de Dénia és també una forma de defensar la veritat històrica del nostre territori.

Per això, rescatar estos fets no és només erudició: és un acte de memòria i de dignitat.

Pobles naturals que formen la comarca del marquesat de Dénia:

Dénia, capital de la comarca, Ondara, Pedreguer, Sagra, Xàbia, El Vergel, Els Poblets, Beniarbeig, Benidoleig, Benimeli, Gata, Benitachell, Ràfol d'Almúnia, Sanet i els Negrals, Tormos.

Roc Chabàs Associació

VALENCIA HISTORICA

JAUME I

el Conqueridor

CORRE L'ANY 1206, EN LA CIUTAT DE MONTPELLER ELS REIS D'ARAGO PERE II I MARIA DE MONTPELLER NESSESTAVEN UN HEREU, PER ACABAR EN LES LLUITES QUE ENTRE PRINCIPS I NOBLES ASSOLAVEN ELS SEUS ESTATS.

MENTRES EL TRONO NO TINGA UN HEREU NO PODRE SENTIRME TRANQUIL, SON MOLTS ELS QUE DESIGEN ESTA CORONA

EL 1 DE FEBRER DE L'ANY 1208, NAIX EN MONTPELLER UN HEREU LA CORONA D'ARAGO.

¡MIREU! ES UN CHIQUET PRECIOS I SEGUR QUE SERA UN GRAN REI

¿PERO QUIN NOM LI POSARIEN AL CHIQUET?
SA MARE, MANÀ FER DOTZE CIRIS D'IGUAL
TAMANY I PES, ESCRIGUEREN EN CADASCU
EL NOM D'UN APOSTOL I ORDENÀ ENCENDRE'LS
TOTS AL MATEIX TEMPS; L'ULTIM ENCES FON
EL DE SANT JAUME; S'ANOMENARIA...JAUME

YA DES DE LA NAIKENÇA DE
JAUME, ELS ENEMICS DE SON
PARE, CONSPIRAREN AL SEU
VOLTANT; UN DIA, MENTRES
DORMIA, PER UN FINESTRO
LI TIRAREN UN CUDOL; PER
SORT ESTE CAIGUE AL SEU
COSTAT SENSE TOCAR-LO.

EL NOBLE FRANCES
SIMO DE MONFORT, PER
UN PACTE DE GUERRA EN
PERE II D'ARAGO, FON
L'ENCARREGAT DE L'EDU-
CACIO DEL JOVE JAUME,
COM A PRESONER EN SON
CASTELL DE CARCASONA...

EN SETEMBRE DE 1213, EN LA
BATALLA DE MURET, ES MORT PERE II.

SON FILL JAUME QUE CONTA CINQ ANYS,
EN PODER DE SIMO DE MONFORT, ES
RECLAMAT PELS ARAGONESOS, I GRACIES
A LES GESTIONS DEL PAPA INOCENCI III
ES LLIBERAT EN 1214, PASSA A
LLEIDA ON FOU CORONAT JAUME I
REI D'ARAGO I SENYOR DE MONTPELLIER.

JAUME I ES FICAT BAIX LA
TUTELA DEL MAESTRE DE L'ORDE
DEL TEMPLE, JUNT A SON COSÍ
EL COMTE DE PROVENÇA...
PASSANT ALGUNS ANYS EN
EL CASTELL DE MONZON.
EN 1218 EL JOVE REI DEIXA
ALS TEMPLARIS.....

SENYOR TOT ESTÀ
A PUNT; ELS VOSTRES VASSALLS
VOS VOLEN EN ELLS CONTRA ELS
INSURRECTES QUE VOLEN
FURTAR-VOS LA CORONA

CONTINUARA...